

УДК:39:728:391(=161.2)

ВІДОБРАЖЕННЯ ЕВОЛЮЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ЖИТЛА В ТРАДИЦІЙНІЙ БУДІВЕЛЬНІЙ ОБРЯДОВІСТІ

Роман СІЛЕЦЬКИЙ

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра етнології,
вул. Університетська 1, 79000, Львів, Україна

У статті розглядається проблема відображення в традиційній духовній культурі явищ матеріальної культури у зв'язку з їх історичним розвитком. На прикладі народної будівельної обрядовості українців (звичаїв, обрядів, гадань, прикмет, ритуальних заборон) з'ясовано, що їх походження тісно пов'язане з еволюцією українського народного житла. Будівельні звичаї та обряди відображають конкретні реалії народного будівництва українців (заглибленість житла в землю, однокамерність, відсутність вікон і стелі, опалення за допомогою відкритого вогнища тощо), які побутували у віддалені історичні часи. Окремі з них – будівельна жертва, стійко зберігаються в побуті навіть на сучасному етапі, коли матеріальна основа їх зникла.

Ключові слова: етнологія, археологія, народне житло, традиційна будівельна обрядовість, ранні слов'яни, українці.

Звичаї та обряди, які супроводжують процес зведення народного житла, належать до оказіональної обрядовості. Тривалий час цей пласт традиційної культури українців перебував на маргінесі етнологічних досліджень. Це пояснюється значною мірою тим, що народознавці розглядали будівельні звичаї та обряди лише як явище духовної культури, тобто поза контекстом традиційного житлового та господарського будівництва, зокрема, його історичного розвитку. Таке вузьке і спрощене трактування зазначеної проблеми неминуче заводило дослідника в тупик. Звичаї, обряди, прикмети, ритуальні заборони, які мали місце під час будівництва, часто здавалися випадковими і не пов'язаними між собою логічним причинно-наслідковим зв'язком¹. Подібний малопродуктив-

---

¹ Див.: Людмила Шевченко, "Звичаї, зв'язані з закладами будівлі," *Первісне громадянство та його пережитки на Україні*, вип. 1–2 (1926): 87–95; Богдана Урбанович, "Традиційні вірування та звичаї, пов'язані з будівництвом житла на Покутті," *Народна творчість та етнографія* 2 (1987): 52–54; Юрій Гошко і Павло Федака, "Звичаї та вірування, пов'язані зі спорудженням житлових та господарських будівель," *Народна архітектура українських Карпат XV–XX ст.* (Київ: Наукова думка, 1987), 237–243; Гребінь Іван, "Домівка в системі звичаїв та уявлень," *Українці: історико-етнографічна монографія у двох книгах.* (Опішне, 1999), 2: 57–64; Олександр Прігарін, "Будівельні звичаї та обряди Степової України," *Народознавчі Зошити* 3 (2001): 486–493; Роман Сілецький, "Звичаї та повір'я у традиційному житлобудівництві," *Лемківщина: історико-етнографічне дослідження: у 2 т.* (Львів, 2002), т. 2: *Духовна культура*, 153–161; Павло Федака,

ний підхід мав місце і в дослідженні будівельної обрядовості російськими² і польськими³ етнологами. Як показало дослідження⁴, лише за умови урахування історичної еволюції народного житла (вертикального розвитку, горизонтального планування, конструкції, системи опалення тощо) можна зрозуміти ті чи інші елементи комплексу традиційної будівельної обрядовості українців. У народних будівельних звичаях та обрядах знайшли відображення реалії традиційного житлобудівництва, відомі щонайменше ще з ранньослов'янських часів: кінця I-го тис. до н. е. – початку I-го тис. н. е. На жаль ранньослов'янське житлово-господарське будівництво вивчене поки що недостатньою мірою. Зокрема є дискусії довкола певних питань, пов'язаних з конструкцією стін, стелі, даху, опалювальних пристроїв тощо. Але навіть те, що нам добре відоме на сьогодні⁵ дозволяє проілюструвати, як відобразився історичний розвиток українського народного житла, починаючи з ранньослов'янських часів, у звичаях та обрядах, які супроводжують будівництво домівки. Інакше кажучи, це дозволить на матеріалах будівельної обрядовості з'ясувати теоретичне питання: в якій мірі народні звичаї та обряди відображають (і чи взагалі відображають?) реалії побуту віддалених історичних часів й зокрема житлово-господарського будівництва?

Передовсім, зупинимося на вертикальному розвитку житла ранніх слов'ян. Як свідчать археологічні дослідження, слов'янські житла, рештки яких виявлені археологами на території України, були до початку II-го тисячоліття здебільшого заглибленими в землю – зазвичай напівземлянками. Зведення такого житла передбачало влаштування в землі котловану підквадратної форми⁶. Ця істотна риса ранньослов'янського житлового будівництва – заглибленість в землю – знайшла відображення в будівельній обрядовості українців та інших слов'янських народів, а саме в будівельній жертві, яка віддавна привертала увагу вітчизняних і зарубіжних народознавців. Її здійснювали українці (а ширше – й інші слов'янські народи та неслов'янські, але індоєвропейські за походженням етноси) у зв'язку із традицією заглиблення оселі в землю. До слова, про неї нам нагадує і загальнопоширена назва домівки в українців – “хата”, яка

“Обряди, вірування і звичаї при зведенні житлових і господарських будівель в українців Закарпаття,” *Sarpatika – Karpatika* 9 (Ужгород, 2001): *Науково-педагогічна діяльність та літературна творчість Федора Потоушняка (До 90-річчя від дня народження):* 71–78; Іван Гребінь, “Обряди, пов'язані з будівництвом сільського житла,” *Поділля: історико-етнографічне дослідження*. (Київ: Вид-во незалежного культурного фонду “Доля”, 1994), 243–250.

² Альберт Байбуурин, *Жилище в обрядах и представлениях восточных славян*. (Ленинград: Наука: Ленинградское отделение, 1983), 188 с.

³ Danuta Benedyktowicz i Zbigniew Benedyktowicz, *Dom w tradycji ludowej*. (Wrocław: Wiedza o Kulturze, 1992), 171 s.

⁴ Роман Сілецький, *Традиційна будівельна обрядовість українців: монографія*. (Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011). 428 с.

⁵ Див.: Павел Раппопорт, “Древнерусское жилище,” *Древнее жилище народов Восточной Европы*. (Москва: Наука, 1975), 104–155; Михайло Відейко та ін., *Давні поселення України*. (Київ: Академперіодика, 2005), 190 с.

⁶ *Давні поселення України*, 87, 92–94, 102–103, 120–127, 140–151.

означає землянку, землянкову оселю (з іранської – житло “викопане в землі”)⁷. Згідно з індоєвропейськими віруваннями підземелля було одним із локусів потойбічного світу – “тамтого світу”⁸. Викопаючи котлован для заглибленого житла (землянки, напівземлянки), наші предки, відповідно до цих давніх вірувань, вторгалися в світ померлих. Для того, щоб уникнути гніву могутніх мерців, заручитися їх лояльністю, слід було здійснити умилостивлювальну жертву – задобрити мешканців потойбіччя. Найчастіше це була їжа – м’ясо, хліб тощо. Згодом внаслідок трансформації уявлень з’явилися, поряд із звичними атрибутами жертви, різні апотропеї (ладан, свячена вода тощо) та замітники такого цінного блага, як їжа – гроші, за які її можна придбати⁹.

З плином часу на початку II тис. (XII–XIII ст.) заглиблене житло поступово відійшло в минуле¹⁰. Проте традиція розпочинати будівництво нової хати з жертвоприношення залишилася і була приурочена до встановлення у викопані по кутах майбутньої наземної оселі ями кутових стовпів (*штандарів, стоянів, паликів* та ін.). У тих місцевостях, де такі стовпи в землю не вкопували (наприклад, у Карпатах, де ґрунт твердий і кам’янистий), будівельна жертва за традицією мала місце також на початку будівництва – під час заснування підвалин. Доволі часто її дублювали: жертвні предмети клали і в ями під опорні стовпи, і в замки підвалин (хоча в останньому випадку сенсу в цьому не було, однак продовжували дотримуватися давньої традиції починати будову з жертвоприношення). Зазначимо, що в багатьох місцевостях України покладання жертвних предметів у ями під кутові стовпи будівлі називали “закуплянням місця”. Аналогічні обрядодії під цією ж назвою в минулому супроводжували і копання могильної ями на кладовищі, садіння дерева в саду, першу оранку навесні тощо¹¹.

Також у будівельній обрядовості українців можна простежити відображення й такої традиційної для ранньослов’янських заглиблених жител риси, як однокамерність¹². Маємо на увазі той факт, що в новітні часи (принаймні в другій пол. XIX–XX ст.) майже ніде в Україні (за винятком Полісся і Карпат) вже не зводили однокамерних жител, а щонайменше – трикамерні і багатокамерні, які нерідко мали два житлові приміщення, а іноді й більше. Однак, під час вибору місця для зведення оселі, а саме під час гадання, українці, зазвичай, традиційно маркували лише чотири кути хати, точніше житлового

⁷ Олег Трубочев, *Этногенез и культура древнейших славян. Лингвистические исследования*, изд. второе. доп. (Москва: Наука, 2003), 213.

⁸ Іларіон митрополит, *Дохристиянські вірування українського народу: Історично-релігійна монографія*. (Київ: Акціонерне товариство “Обереги”, 1992), 240.

⁹ Сілецький, *Традиційна будівельна обрядовість українців*, 291–320.

¹⁰ Раппопорт, “Древнерусское жилище,” 129.

¹¹ Роман Сілецький, “Звичай “закупляння місця” у традиційній будівельній обрядовості українців,” *Етнічна культура українців*. (Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2006), 186–197.

¹² Роман Юра, “Найдавніші традиції у плануванні східнослов’янського житла,” *Археологія* 1 (1971): 78–82.

приміщення, у якому в майбутньому стоятиме вариста піч¹³. Тобто, гадали на місці первісного ядра житла, яким, поза сумнівом, була однокамерна кліть із опалювальним пристроєм. Саме вона в минулому була єдиним універсальним житловим приміщенням, в якому працювали, готували їжу, спали тощо.

Ще одна реалія ранньослов'янського житлового будівництва полягала в тому, що внаслідок заглибленості в ґрунт напівземлянки наших предків не мали вікон, а відтак єдиним джерелом сонячного світла в такій оселі був дверний отвір. Тому ранні слов'яни – предки українців свої домівки орієнтували входом на південь, щоб забезпечити максимальну інсоляцію житла¹⁴. Очевидно, що українська етнічна традиція орієнтувати хату вікнами і дверима “на сонце”¹⁵ походить саме з часів ранньослов'янських напівземлянок. Хоча реальної потреби строго витримувати таку орієнтацію багатокамерної хати вже не було, оскільки вхідні двері в нові часи вели як правило в холодні неосвітлені сіни, а в кімнаті було декілька вікон – зазвичай у фасадній та причілковій стінах, а зрідка – ще й у напільній.

У будівельних звичаях та обрядах українців знайшла відображення також конструкція даху стародавньої заглибленої слов'янської оселі, археологічне дослідження якої зі зрозумілих причин наштовхується на значні труднощі¹⁶. Наявність стовпових ямок у котлованах ранньослов'янських і давньоруських жител¹⁷ дозволяють з великою ймовірністю припустити побутування в ті далекі часи конструкції даху на сохах, як однієї з найархаїчніших¹⁸. Житлові та господарські будівлі з дахом такої конструкції, як реліктове явище народної культури, можна було спорадично зустріти ще донедавна на Поліссі¹⁹. Основою даху на сохах були кілька міцних, вкопаних в землю стовпів, які у верхній частині зазвичай мали природне розгалуження. У ці розгалуження встановлювали горизонтально довгу колоду (в поліській традиції – *стволак* (сволок – Р. С.), *вільчик*)²⁰. Свідченням давнього походження вищезгаданого даху на сохах є зви-

¹³ Роман Сілецький, “Традиційні ворожіння про місце для житла в українців,” *Вісник Львівського університету. Серія історична* 35–36 (2000): 426–440.

¹⁴ *Давні поселення України*, 94.

¹⁵ Сілецький, *Традиційна будівельна обрядовість українців*, 237; Роман Сілецький, “Орієнтація української хати за сторонами світу: походження і розвиток традиції,” *Проблеми збереження і популяризації культурної спадщини: виклики та можливості. Збірник доповідей Другої міжнародної конференції у Музеї народної архітектури і побуту у Львові імені Климентія Шентницького*, 18–19 квітня 2018. (Львів, 2018): 148–155.

¹⁶ *Давні поселення України*, 122.

¹⁷ Владимир Баран и др. *Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период*. (Київ: Наукова думка, 1990), 266–270.

¹⁸ Ольга Ганцкая и Наталья Грацианская, “Крестьянское жилище западных славян,” *Типы сельского жилища в странах зарубежной Европы*. (Москва: Наука, 1969), 146.

¹⁹ Роман Радович і Роман Сілецький, “Стеля та сволок у традиційному будівництві поліщуків,” *Народознавчі Зошити* 2 (1996): 78–92; Сілецький, *Традиційна будівельна обрядовість українців*, іл. 81–83; Роман Радович, *Поліське житло: культурно-генетичні витоки та еволюційні процеси*. (Львів, 2017), 601–604.

²⁰ Сілецький, *Традиційна будівельна обрядовість українців*, 262–263.

чай, згідно з яким в ями під опорні стовпи клали предмети, тожонні будівельній жертві. Адже встановлення сох також передбачало заглиблення в землю²¹.

У процесі розвитку народного житла конструкція даху на сохах вийшла з ужитку і її замінили сучасніші конструктивні рішення. Однак її ремінісценцією (точніше – горизонтально покладеної на сохи балки) є до певної міри сволок, який в хаті підтримує вагу стелі, оскільки під його кінці (як і в ями під сохи) клали гроші, зерно, різні апотропеї тощо²².

Що стосується покриття даху в житлах давніх слов'ян, то поза всяким сумнівом, одним із найдавніших покрівельних матеріалів є земля (шматки дерн). Археологи підтверджують наявність “засипки землею” і “обмазки глиною” даху в ранньослов'янських оселях²³. Використання землі для влаштування покрівлі домівки певним чином засвідчують також середньовічні писемні джерела. Зокрема, арабський мандрівник Ібн-Даст (X ст.) писав про житла русів, що вони на дах *накладають землю*²⁴. У літописі під 1096 роком розповідається, як “вої, вилізши на хату, *прокопали верх її* (очевидно земляний, з дерну), і перестріляли з луків половців, які там перебували²⁵”

“Земляна” покрівля істотно утеплювала житло. Ця архаїчна традиція ще донедавна була присутньою в українському традиційному житловому будівництві. Зокрема, на півдні України такі дахи зводили в напівземлянках навіть на початку XX століття²⁶. Генетично спорідненою із земляним дахом на сохах є присипка стелі землею зверху на хаті. Саме її наявність свідчила, що будівля “тепла”. Більше того, згідно з повір'ям у не присипаній землею хаті не можна жити – такий закон, бо там – домовик живе, він ходить по столі і стукає²⁷. Поява присипки стелі пояснюється розвитком житлового будівництва. Із запровадженням нових конструкцій і трансформації будівництва замість присипки даху на сохах (на зміну йому прийшла конструкція на кроквах) почали присипати стелю на хаті. Цікавий варіант присипки, який свідчить про живучість давньої традиції та її трансформацію, зафіксував у міжвоєнний період на Поліссі польський етнограф Чеслав Петкевіч: поліщуки влаштовували своєрідний штучний дерн. З цією метою вони сіяли у розстелений на горищі хати вологий мох овес і присипали його шаром піску (“землі”). Невдовзі проросле збіжжя засихало, утворюючи міцне і тепле покриття стелі. За повір'ям, це принесло господареві щастя – він розбагатів²⁸. При такій вазі стелі (на присипку ви-

²¹ Там само, 264–265.

²² Сілецький, *Традиційна будівельна обрядовість українців*, 255–256, 264–265.

²³ Баран и др., *Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период*, 270.

²⁴ Володимир Січинський, *Чужинці про Україну: Вибір з описів подорожей по Україні та інших писань чужинців про Україну за десять століть*. (Київ: Фірма “Довіра”, 1992), 19.

²⁵ *Літопис Руський за Іпатіївським списком*, перекл. Л. Махновець. (Київ: Дніпро, 1989), 138.

²⁶ Архип Данилюк, *Українська хата*. (Київ: Наукова думка, 1991), 27–28.

²⁷ Сілецький, *Традиційна будівельна обрядовість українців*, 260.

²⁸ Czesław Pietkiewicz, *Polesie Rzczyckie. Materjały etnograficzne, cz. 1: Kultura materjalna*. (Kraków: Polska Akad. Umiej., 1928), 226.

користували декілька возів “землі”) сволок у хаті виконував таку ж функцію, як і “вільчик” на даху сошної конструкції.

Що стосується самої стелі, то, на нашу думку, вона з’явилася в українському народному житлі порівняно недавно. Адже дах, присипаний товстим шаром “землі”, водночас виконував і функцію стелі – забезпечував зберігання тепла в житлі. Про відсутність в оселях ранніх слов’ян цього звичного атрибута сучасної домівки свідчить побутування у них такого опалювального пристрою, як вогнище (відкрите і напівзакрите), що фактично унеможливило влаштування стелі. Відкриті і напівзакриті вогнища (*горни, кабиці* тощо), як опалювальні пристрої українського традиційного житла, вже в XIX ст. належали до реліктів народної культури²⁹. Принаймні в сербській *кучі* (як, зрештою, і в житлах деяких інших південнослов’янських народів), яка традиційно опалювалася відкритим вогнищем, суцільна стеля відсутня – вгорі над вогнищем влаштований великий отвір для відведення з оселі диму³⁰. Можемо з великою ймовірністю припустити, що подібне явище в минулому (у I – на початку II тис.) було характерне і для слов’янських та давньоукраїнських жител на території України.

Підтвердження слухності цього припущення знаходимо у матеріалах будівельної обрядовості. Мова йде про т.зв. звичай “ритуальної незавершеності” житла. За умови курного опалення дим тривалий час (принаймні на Поліссі і в Карпатах ще в XIX – на початку XX ст.) відводився крізь отвір у стелі. Згодом із еволюцією системи димовідведення його почали випускати через *каглу* – отвір у сінешній стіні. Однак пам’ять про давню традицію відведення диму з курної печі через отвір у стелі або з вогнища – безпосередньо через димові отвори в даху (які тривалий час зберігалися в хатах українців) присутня в ритуальній забороні впродовж року забілювати в новій хаті на стелі над піччю три дошки. Ця обрядова вимога також тісно пов’язана з колом уявлень про культ предків, в якому вогонь, а відтак і вогнище (піч) займають важливе місце³¹.

З урахуванням вищесказаного також стає зрозумілою й інша ритуальна заборона: після того, як майстри встановили на хаті сволок, який мав утримувати весь тягар присипаної “землею” стелі, по ньому заборонялося стукати і щось доробляти. Народна мотивація заборони наступна: в хазяїна буде боліти голова, в хаті буде чад, хата буде чадною³². На нашу думку, вона має цілком реалістичну основу. Адже коли в домівці стеля (а відтак і сволок) була відсутня, то її функції виконував дах сошної конструкції із земляною присипкою.

²⁹ Роман Сілецький, “Проблема типології опалювальних пристроїв стародавнього житла в Україні (конструктивно-функціональні особливості печі),” *Записки Наукового товариства імені Шевченка* 242 (Львів, 2001), *Праці Секції етнографії і фольклористики*: 230–247; Роман Сілецький, “Опалювальні пристрої народного житла Середнього Полісся: конструктивно-функціональний та світоглядний аспекти,” *Вісник Львівського університету. Серія історична* 43 (2008): 134–183.

³⁰ Зоран Родић, *Развој сеоске куће и становање у Србији*. (Београд, 1999), 47.

³¹ Сілецький, *Традиційна будівельна обрядовість українців*, 332–334.

³² *Ibid.*, 308–309.

Нагадаємо, що його основу становили сохи і покладена них горизонтальна балка (стволак, вільчик, кладь, буркниця, агзим тощо). Під час опалення дим стелився вгору і частина його осідала на внутрішній площині даху, утворюючи з часом від згорання паливного матеріалу досить товсту верству сажі. Якщо вдарити чи якимось зрушити цю товсту балку, то хата й справді буде чадною – сажка посиплеться всередину хати. Зазначимо, що ця ритуальна заборона (малозрозуміла навіть носіям традиції) може служити опосередкованим підтвердженням відсутності стелі у ранньослов'янському і давньому українському житлі, а відтак побутування вогнища, як опалювального пристрою.

Сволоку (а первісно, очевидно, і вільчику) в комплексі будівельної обрядовості українці приділяли значну увагу. Крім обрядодій вона проявлялася в нанесенні на нього за допомогою різьби різних апотропеїчних знаків та його номінації *батьком, дідовим поясом, царем хати, содержителем* тощо³³. Адже, якщо горизонтальна балка в даху на сохах (*вільчик*), або *сволок* в кімнаті не витримували навантаження і проламувалися під вагою “землі”, це становило реальну загрозу для життя людини, яка в цей момент знаходилася в оселі. У зв'язку з цим стає зрозумілим занепокоєння київського князя Святослава похмурим (“*мутним*” за висловом невідомого автора “Слова о полку Ігоревім”) сном, який йому приснився напередодні катастрофи руського війська: “Уже дьски без кнеса (вільчика – Р. С.) въ моемъ тереме златовръсем”³⁴. Подібну символіку ця конструктивна деталь народного житла мала і в чорногорській традиції. За повідомленням П. Ровінського, коли чорногорці виступають проти якогось роду цілим народом, то передовсім перерубують в оселі ворога основу даху – *шлеме*. Це означає, що для мешканців дому більше немає життя в цьому краї і вони повинні виселитися. Вираз “перерубати вільчик” означає піддати сім'ю певного дому вигнанню, а побачений уві сні перерубаний або зламаний вільчик віщував смерть чи нещастя для глави сім'ї³⁵.

Розглянутий етнографічний та археологічний матеріал, дані писемних джерел і лінгвістики дозволяють зробити наступні висновки:

1. Комплекс традиційної будівельної обрядовості українців не є випадковим згромадженням малозрозумілих “забобонів” і “колоритних” обрядів. Звичаї, обряди, прикмети, гадання і ритуальні заборони, які в минулому супроводжували процес зведення житлових, господарських і навіть культових і промислових споруд, тісно пов'язані з давніми народними будівельними традиціями.

2. Будівельна обрядовість у своєрідній “закодованій” формі відображає історичний розвиток народного житлового будівництва ранньослов'янських племен та українців. Оскільки обрядова культура є консервативнішою за ма-

³³ Радович і Сілецький, “Стеля та сволок у традиційному будівництві поліщуків”: 84–88.

³⁴ “Слово о полку Игореве,” *Слово о полку Игореве и его время*. (Москва: Наука, 1985), 408.

³⁵ Павел Ровинский, “Черногория въ ея прошломъ и настоящемъ,” т. 2, ч. 1, *Сборникъ отделения русскаго языка и словесности Императорской Академии Наук* 63(3) (Санкт-Петербург, 1897): 438.

теріальну і трансформації у ній відбуваються значно повільніше, ми можемо, спираючись на її дані та джерела з царини суміжних дисциплін, простежити розвиток основних типологічних характеристик давнього будівництва на українських землях.

3. У будівельній обрядовості українців знайшли відображення найістотніші риси житлобудівництва ранніх слов'ян і давніх українців. Серед них – заглиблений (переважно напівземлянковий) характер давніх жител, однокамерне планування, відсутність вікон, конструкція даху на сохах, земляна покрівля будівель, відсутність у житлі стелі, використання в якості опалювального пристрою відкритого вогнища. Гадаємо, що з розвитком досліджень цей перелік можна буде доповнити.

4. Залучення для реконструкції різних явищ народної культури (матеріальної, духовної) етнографічних та археологічних матеріалів (як зрештою й інших дисциплін) є перспективним напрямком, який може принести позитивні результати як для етнологічної науки, так і для археологічної. У першому випадку маємо на увазі дослідження в подібному ключі інших обрядових комплексів – сімейного, календарно-побутового, оказіонального, а також світоглядних, передовсім демонологічних, уявлень та вірувань. Що стосується археології, то залучення етнографічних даних полегшить реконструкцію різних старожитностей, а результати етнологічних досліджень можуть служити додатковим аргументом при перевірці їх істинності.

REFLECTIONS OF EVOLUTION OF HOUSING CONSTRUCTION IN UKRAINIAN BUILDING TRADITIONS

Roman Siletskyu

Ivan Franko National University of Lviv,
Chair of Ethnology,

1, Universytetska str., 79000, Lviv, Ukraine

An article reflects the evolution of ideas about national housing construction in Ukrainian folk ceremonies. Author founded that the development of Ukrainian customs was encoded by Old Slavonic folk architecture of 1th – early 2th millennium BC. Building rites and beliefs usually reflect specific realities of Ukrainian housing traditions which existed in the ancient times (such as: deputing of a dwelling into the ground, single-chamber, lack of windows and ceilings, heating system with an open fire etc.). Author traced the character of half-dugout ancient villages, single-chambered houses etc. Illustrated the reflection of ancient housing on ritual prohibitions of Ukrainians.

Key words: ethnology, archaeology, Ukrainians, building rites, traditional housing.

Стаття надійшла до редколегії 1.11.2018

Прийнята до друку 19.11.2018